

Summary :

Σύμφωνα με τις αρχαίες γραπτές πηγές, η Ιωνία αποτελούνταν από 12 πόλεις που είχαν ιδρυθεί από ελληνικούς πληθυσμούς, οι οποίοι είχαν εγκαταλείψει την ηπειρωτική Ελλάδα. Πολλά επίμαχα ζητήματα σχετικά με τους λόγους, τη χρονολογία καθώς και την εθνική ταυτότητα των μεταναστών ή των αποίκων προέκυψαν και ακόμα παραμένουν αντικείμενο έρευνας και διαφωνίας μεταξύ των μελετητών.

Date

11ος αιώνας π.Χ. (:)

Geographical Location

Μικρά Ασία

1. Ιωνικός Αποικισμός: οι γραπτές μαρτυρίες

Κατά τους ιστορικούς χρόνους η Ελληνική [Ιωνία](#) αποτελούνταν από 12 πόλεις που συνιστούσαν το Κοινό των Ιώνων (Ιωνική Δωδεκάπολις): [Μίλητος](#), [Μυούς](#), [Πριήνη](#), [Έφεσος](#), [Κολοφώνα](#), Λέβεδος, [Τέως](#), [Κλαζομενές](#), [Ερυθρές](#), [Φώκαια](#), και τα νησιά της [Σάμου](#) και της [Χίου](#). Σύμφωνα με τις αρχαίες πηγές, αυτές οι πόλεις ιδρύθηκαν κατά τη διάρκεια ενός μεταναστευτικού κύματος που είχε ξεκινήσει από την Αθήνα και οι γιοι του Αθηναίου βασιλιά Κόδρου είχαν ηγηθεί αυτού. Η αιτία αυτής της μαζικής μετακίνησης, όπως αναφέρεται από τους αρχαίους συγγραφείς, ήταν η διαφωνία μεταξύ των γιων του Κόδρου για τη διαδοχή στο θρόνο, όπου τελικά επικράτησε ο Μέδωνας.¹

1.1 Ηρόδοτος

Τρεις αρχαίοι συγγραφείς μελέτησαν αναλυτικά την Ιωνική Μετανάστευση. Σύμφωνα με τον [Ηρόδοτο](#),² οι Ίωνες είχαν αρχικά κατοικήσει σε 12 πόλεις στην Αχαΐα της Πελοποννήσου. Αμέσως μόλις εκδιώχθηκαν από τους Αχαιούς, αναζήτησαν καταφύγιο στην Αθήνα. Οι απόγονοί τους μετανάστευσαν στη Μικρά Ασία, όπου ίδρυσαν 12 πόλεις εις μνήμη του πρώτου τους οικισμού στην Αχαΐα.³ Αυτοί ήταν «πραγματικοί» Ίωνες οι οποίοι γιόρταζαν τα Απατούρια. Ωστόσο, όπως συνεχίζει ο Ηρόδοτος, δεν ήταν μόνο οι Ίωνες που μετανάστευσαν από την ηπειρωτική Ελλάδα, αλλά και οι Άβαντες, καθώς και άνθρωποι από τον Ορχομενό, Κάδμειοι, Δρύοπες, Φωκείς, Μολοσσοί, Πελασγοί από την Αρκαδία, Δωριείς από την Επίδαυρο και «άλλα τε έθνεα πολλά». Μόνο οι Εφέσιοι και οι Κολοφώνιοι δεν γιόρταζαν τα Απατούρια.

1.2 Στράβωνας

Ο [Στράβωνας](#) επιβεβαιώνει ότι οι Ίωνες είχαν αρχικά κατοικήσει στην περιοχή της Αχαΐας.⁴ Κατά την εκδοχή του, οι Ίωνες, εξαιτίας του υπερπληθυσμού της Αθήνας κατά τη βασιλεία του Ίωνα, είχαν αποικήσει την Αιγιάλεια. Το όνομα των πρώτων κατοίκων των 12 πόλεων της Αιγιάλειας τότε άλλαξε από «Αιγιάλεις» σε «Ίωνες». Αργότερα, εκδιώχθηκαν από τους Αχαιούς, οι οποίοι είχαν φύγει από τη Λακεδαίμονα εξαιτίας της επιστροφής των Ηρακλειδών. Οι Ίωνες επέστρεψαν στην Αθήνα. Υπό την ηγεσία των Κοδριδών πήγαν μετέπειτα στη Μικρά Ασία όπου ίδρυσαν πάλι 12 πόλεις. Η περιγραφή του Στράβωνα σχετικά με την ίδρυση των Ιωνικών πόλεων⁵ συμφωνεί με εκείνη του Φερεκύδη.⁶ Ο Στράβωνας υποστηρίζει ότι οι Ίωνες καθώς και οι μη-Ίωνες συμμετείχαν στην Ιωνική μετανάστευση. Ο αρχηγός τους [Ανδροκλος](#), γιος του Κόδρου, ίδρυσε την Έφεσο. Η Μίλητος ιδρύθηκε από το Νηλέα ο οποίος, όπως υποστήριζαν οι "νεώτεροι ποιηταί", είχε καταγωγή από την Πύλο, αφού ο παππούς του Μέλανθος, ο πατέρας του Κόδρου, είχε οδηγήσει τους κάτοικους της Πύλου και άλλους ανθρώπους από τη Μεσσηνία στην Αθήνα. Η Κολοφώνα, από την άλλη πλευρά, ιδρύθηκε από τον Ανδραίμονα από την Πύλο. Σε αυτό το σημείο ο Στράβωνας συμφωνεί με τον Μίμνερμο.⁷ Αυτός ο ποιητής, καθώς είχε καταγωγή από την Κολοφώνα, υποστηρίζει, επίσης, ότι οι ιδρυτές της πόλης του είχαν έρθει κατευθείαν από την Πύλο, την πατρίδα του Νηλέα.⁸ Εκτός από τη Σάμο, τη Χίο και τις Κλαζομενές, οι περισσότερες Ιωνικές πόλεις ιδρύθηκαν από τους Κοδριδούς.

Ακόμη, ο Στράβωνας αναφέρει ότι το νότιο κομμάτι της Ιωνίας είχε νωρίτερα κατοικηθεί από τους Κάρες, ενώ η παράκτια πλευρά μέχρι τη Φώκαια, καθώς και η Χίος και η Σάμος είχαν κατοικηθεί από τους Λέλεγες.

1.3 Πausανίας

Η τρίτη κύρια πηγή πληροφοριών για τις μεταναστεύσεις των Ιώνων είναι ο [Pausanias](#). Το 7ο Βιβλίο που είναι αφιερωμένο στην Αχαΐα ξεκινάει με μια αναφορά στην Ιωνική μετανάστευση. Η εκδοχή του Πausanias είναι παρόμοια με εκείνες του Ηρόδοτου και του Στράβωνα. Επίσης, υποστηρίζει ότι αρχικά οι Ίωνες είχαν καταλάβει την Αχαΐα και είχαν ονομάσει τους εαυτούς τους Αιγιαλείς. Αργότερα, άλλαξαν το όνομά τους σε «Ίωνες» προς τιμήν του βασιλιά τους Ίωνα που είχε υποστηρίξει τους Αθηναίους εναντίον των Ελευσινίων και πέθανε στο πεδίο της μάχης. Ο τάφος του Ίωνα στην Αθήνα. Για αυτό το λόγο οι Ίωνες πήγαν στην Αθήνα, αφού εξορίστηκαν από τους Αχαιούς, οι οποίοι, υπό την ηγεσία του Ορέστη του γιου του Τισαμενού, εξωθήθηκαν μετά την επιστροφή των Ηρακλειδών στο Άργος.⁹ Στο 7ο Βιβλίο του (2.1-4), ο Πausanias αναφέρει ότι η Ιωνική μετανάστευση καθοδηγήθηκε από το Νηλέα και άλλους γιους του Κόδρου. Στην εκδοχή του, επίσης, υποστηρίζει ότι διάφορες εθνικές ομάδες από τη Βοιωτία και τη Φωκίδα συμμετείχαν σε αυτή την επιχείρηση. Η πλειονότητα, ωστόσο, ήταν Ίωνες από την Αθήνα. Επιπλέον, ο Πausanias τονίζει τη Μεσσηνιακή καταγωγή των Κοδριδών εφόσον ο Μέλανθος, πατέρας του Κόδρου, είχε οδηγήσει τους κατοίκους της Πύλου στην Αθήνα. Η Μεσσηνιακή καταγωγή των Κοδριδών αναφέρεται, επίσης, από τον Ελλάνικο, ο οποίος παραδίδει το γενεαλογικό τους δέντρο.¹⁰ Ο Κόδρος ήταν Μεσσήνιος από την πλευρά του πατέρα του· από την πλευρά της μητέρας του ήταν Αθηναίος.

Είναι, λοιπόν, προφανές ότι εκτός από μερικές ασήμαντες διαφοροποιήσεις, οι μαρτυρίες που απαντώνται στον Ηρόδοτο, το Στράβωνα και τον Πausanias είναι σχετικά όμοιες. Σύμφωνα με τον J.N. Cook,¹¹ οι παραπάνω συγγραφείς παρουσιάζουν την ιστορία του Ιωνικού αποικισμού τον 5ο αι. π.Χ. Αυτή η πράξη περιγράφεται ως «Ιωνική αποικία», δηλαδή αποικιστικό κίνημα, οι ηγέτες του οποίου επελέγησαν ύστερα από ένα δελφικό χρησμό.¹² Ο όρος «Ιωνική Μετανάστευση» είναι σύγχρονος. Χρησιμοποιήθηκε εξαιτίας του μεγάλου αριθμού ατόμων καθώς και της περίπλοκης προϊστορίας των διαφόρων ομάδων που συμμετείχαν.

2. Άλλες γραπτές πηγές

Εκτός από τις βασικές αναφορές του Ηρόδοτου, του Στράβωνα και του Πausanias, η Ιωνική μετανάστευση περιγράφηκε και από άλλες αρχαίες πηγές, οι οποίες έχουν απαριθμηθεί και αναλυθεί από τους Sakellari και Vanschoonwinkel.¹³ Ο Vanschoonwinkel χωρίζει αυτές τις πηγές σε δύο κατηγορίες.¹⁴ Η πρώτη κατηγορία παρουσιάζει την Ιωνική μετανάστευση ως εγχείρημα μιας ολόκληρης πόλης, στις περισσότερες περιπτώσεις, της Αθήνας. Όσον αφορά τους ηγέτες, ορισμένες πηγές αναφέρονται στον Ανδροκλή και άλλες στο Νηλέα. Ορισμένοι συγγραφείς ισχυρίζονται ότι οι Ίωνες που εγκαταστάθηκαν στη Μικρά Ασία ήταν αθηναϊκής καταγωγής, αλλά δεν αναφέρεται το όνομα κανενός ηγέτη. Αυτό, για παράδειγμα, συμβαίνει και με τον Θουκυδίδη,¹⁵ ο οποίος αναφέρει ότι ο Ιωνικός αποικισμός οφειλόταν στον υπερπληθυσμό της Αττικής, όπου είχαν συγκεντρωθεί πολλοί πρόσφυγες από τους πολέμους και τις εσωτερικές διαμάχες. Υπό αυτές τις συνθήκες, είναι γενικά αποδεκτό ότι η Ιωνική μετανάστευση ξεκίνησε από την Αθήνα, παρόλο που οι άποικοι είχαν διαφορετικές καταγωγές. Ο Μίμνερμος, όπως παραθέτει ο Στράβωνας,¹⁶ δεν αναφέρεται καθόλου στην Αθήνα. Αυτός ισχυρίζεται ότι οι κάτοικοι της Πύλου πήγαν κατευθείαν στη Μικρά Ασία και ίδρυσαν την Κολοφώνα.

Σύμφωνα με την δεύτερη κατηγορία αρχαίων πηγών του Vanschoonwinkel, οι ιδρυτές των Ιωνικών πόλεων προέρχονταν από διάφορες πόλεις, οπότε υπήρχαν περιπτώσεις όπου για την ίδια πόλη δόθηκαν διαφορετικά ονόματα μητροπόλεων. Για παράδειγμα, η Έφεσος λέγεται ότι ιδρύθηκε από ανθρώπους της Αθήνας, της Σάμου και της Αιτωλίας· η Σάμος από ανθρώπους της Αθήνας, της Αρκαδίας, της Εύβοιας και της Αργολίδος. Ορισμένες από αυτές τις υποθέσεις έχουν υιοθετηθεί από το Στράβωνα και τον Πausanias. Ωστόσο, ο Σακελλαρίου υποστηρίζει ότι αυτού του είδους οι εκδοχές ανασυστήθηκαν πρόσφατα.¹⁷ Το πρώτο μέρος της μελέτης του Σακελλαρίου αναλύει διεξοδικά τις τοπικές Ιωνικές γραπτές πηγές, καθώς και τους Ιωνικούς θεσμούς, τις λατρευτικές παραδόσεις, τις γιορτές της καθεμιάς Ιωνικής πόλης, τα ονόματα και τα τοπωνύμια. Γνωστές σε όλους του Ίωνες ήταν οι προ Κλεισθένους φυλές, δηλαδή Αιγικορείς, Αργαδείς, Γελεόντες

και Όπλητες, καθώς και ο εορτασμός των Απατουρίων. Επίσης, το κοινό των Ιώνων λάτρευε τον [Ελικώνιο Ποσειδώνα](#) στο Πανιώνιο στο ακρωτήριο της Μύκαλης.¹⁸ Από τη στιγμή που το ιερό του Απόλλωνα στις Αιγές και στον Ελικώνα αναφέρεται στην Ιλιάδα¹⁹ και ο Ποσειδώνας αποκτά το επίθετο «Ελικώνιος» επίσης στην Ιλιάδα,²⁰ η λατρεία του Ελικώνιου Δία στο Πανιώνιο συνδέεται με την Αχαϊκή καταγωγή των Ιώνων.

Όσον αφορά τη χρονολόγηση, οι αρχαίοι συγγραφείς αποδίδουν την Ιωνική μετανάστευση στην τέταρτη γενιά μετά τον Τρωικό Πόλεμο και στη δεύτερη γενιά μετά την επιστροφή των Ηρακλειδών.²¹ Με όρους απόλυτης χρονολόγησης, ο Σακελλαρίου (βλ. παραπάνω) αποδέχτηκε ως χρονολογία τον 11ο αι. π.Χ.

3. Σύγχρονη έρευνα

Εξαιτίας του αποσπασματικού και μη ολοκληρωμένου χαρακτήρα των αρχαίων πηγών, οι σύγχρονοι ιστορικοί έχουν πολύ διαφορετικές απόψεις σχετικά με την ιστορική αξιοπιστία των πηγών που αφορούν την Ιωνική μετανάστευση. Τα παρακάτω ζητήματα είναι εκείνα που συζητούνται έντονα:

3.1 Το ζήτημα του αποικισμού

Η καθαυτό αποδοχή του αποικισμού των παράκτιων περιοχών της Μικράς Ασίας από τους μετανάστες της ηπειρωτικής Ελλάδας. Αυτή η άποψη είναι αποδεκτή σήμερα από την πλειοψηφία των ερευνητών της Ελληνικής διαλεκτολογίας ως ιστορικό γεγονός, καθώς η κατανομή και εξέλιξη της Ιωνικής διαλέκτου δεν επιτρέπει άλλη ερμηνεία.²²

3.2 Χρονολόγηση

Σύμφωνα με τις πρόσφατες αρχαιολογικές έρευνες στις Κυκλάδες, τη δυτική Ανατολία και τα νησιά κοντά στα παράλια της Μικράς Ασίας,²³ το πιο πιθανό είναι ότι ο Ελληνικός αποικισμός αυτών των περιοχών που αργότερα έγιναν γνωστές με το όνομα Ιωνία έλαβε χώρα κατά την Υπομυκηναϊκή και Πρωτογεωμετρική περίοδο τον 11ο και 10ο αι. π.Χ. αντίστοιχα. Αυτή η ημερομηνία ταιριάζει απόλυτα με τους χρονολογικούς υπολογισμούς των αρχαίων πηγών που αναφέρθηκαν παραπάνω.²⁴ Ίσως, λοιπόν, δεν είναι τυχαίο ότι κατά το πρώτο μισό του 11ου αι. π.Χ.-μιλώντας με αρχαιολογικούς όρους κατά την Υστεροελλαδική ΙΙΙ Γ και Υπομυκηναϊκή περίοδο- παρατηρήθηκε στην Πελοπόννησο δραματική μείωση των οικισμών.

Η σημασία των [Μυκηναϊκών ευρημάτων](#) στη Μικρά Ασία σχετικά με την Ιωνική μετανάστευση έχει υπερκτιμηθεί από τους Cassola, Σακελλαρίου και Vanschoonwinkel.²⁵ Αληθεύει, ωστόσο, ότι Μυκηναϊκά αγγεία και όστρακα, καθώς και άλλα αντικείμενα έχουν βρεθεί στη Μικρά Ασία και αυτό ίσως υποδηλώνει ότι υπήρχαν επαφές με το Μυκηναϊκό κόσμο. Εντούτοις, όλα αυτά δεν μπορούν να θεωρηθούν ως απόδειξη ύπαρξης ενός Μυκηναϊκού οικισμού. Ακόμα και τα Μυκηναϊκά αγγεία των αρχών του 14ου αι. π.Χ. που βρέθηκαν σε διαταραγμένο τάφο στην Πύλη των Διωγμών στη Βυζαντινή ακρόπολη Ayasuluk στην Έφεσο²⁶ δεν δηλώνουν απαραίτητα ότι αυτό το μέρος κατοικούνταν από Μυκηναϊκή Ελληνική κοινότητα κατά την Ύστερη εποχή του Χαλκού. Είναι πιο πιθανό ότι κάποιοι μεμονωμένοι άνθρωποι ή ομάδες Μυκηναϊκής καταγωγής ζούσαν στη Μικρά Ασία μέσα σε ένα πολιτισμικό περιβάλλον εξ ολοκλήρου χαρακτηριζόμενο από στοιχεία της Ανατολίας. Ο θολωτός τάφος (που δεν υπάρχει πια) που είχε βρεθεί στην Κολοφώνα²⁷ μπορεί να ερμηνευθεί με τον ίδιο τρόπο. Πραγματικά στοιχεία που να μαρτυρούν τη Μυκηναϊκή επιρροή στον πολιτισμό της Μικράς Ασίας, όπως οικιστική αρχιτεκτονική, οικιακά αγγεία και εξοπλισμός, λατρευτικά αντικείμενα, εργαλεία, κτλ., δεν έχουν βρεθεί ως τώρα στη γεωγραφική περιοχή που την 1η χιλιετία π.Χ. ήταν γνωστή ως Ιωνία. Το κεφάλι ενός μεγάλου πήλινου ειδωλίου και ο χάλκινος διπλός πέλεκυς που βρέθηκαν στο [Αρτεμίσιο](#) της Εφέσου θεωρήθηκαν ως αποδεικτικά στοιχεία για την ύπαρξη Μυκηναϊκών λατρευτικών τελετών στην περιοχή.²⁸ Ωστόσο, η χρονολόγησή τους αμφισβητείται. Από στρωματογραφικής απόψεως, ορισμένοι ερευνητές προτιμούν να χρονολογούν αυτά τα ευρήματα στον 7ο αι. π.Χ.²⁹ Ασφαλώς χρειάζονται πιο ισχυρές ενδείξεις για να επιβεβαιωθεί η ύπαρξη Μυκηναϊκής λατρείας στην Έφεσο ή σε κάποια άλλη περιοχή της Ιωνίας. Αντίθετα, η περιοχή του Αρτεμισίου θα μπορούσε κάλλιστα να είχε χρησιμοποιηθεί ως λατρευτικός χώρος κατά την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου, καθώς τα Πρωτογεωμετρικά αγγεία που έχουν βρεθεί σε πρόσφατες ανασκαφές φαίνεται να το

αποδεικνύουν.³⁰ Πρόσφατες έρευνες σε χιτιτικά κείμενα συμπληρώνουν αυτά τα αρχαιολογικά στοιχεία. Σήμερα φαίνεται σχεδόν απίθανο ότι το βασίλειο του Ahhijawa ή οποιασδήποτε άλλης Ελληνικής πολιτείας βρισκόταν στη Μικρά Ασία κατά την Ύστερη Εποχή του Χαλκού. Η S. Heinhold-Krahmer³¹ επιβεβαίωσε ότι η γεωγραφική περιοχή της Ιωνίας είχε κατακτηθεί εκείνη την εποχή από το βασίλειο του Arzawa και των διαδόχων του.³² Αντίθετα από την Ιωνία, στη νοτιοδυτική Ανατολή, οι περιοχές της Μίλητου, της Ιασού και του Mūsgebi αποτελούσαν εξ ολοκλήρου Μυκηναϊκούς οικισμούς του 14ου και 13ου αι. π.Χ. Η Μίλητος και η Ιασός υπήρξαν νωρίτερα Μινωικές αποικίες.³³ Πιθανώς η πόλη της Μίλητου ήταν παρόμοια με εκείνη της Millawanda, η οποία, σύμφωνα με τα χιτιτικά κείμενα, βρέθηκε υπό την επιρροή του βασιλείου του Ahhijawa.³⁴ Τα αρχαιολογικά δεδομένα από τη Μίλητο επιβεβαιώνουν αυτή την άποψη.³⁵ Είναι πολύ πιθανό ότι, σε κείμενα της Γραμμικής Β΄ της Πύλου στη Μεσσηνία, οι εθνικές ονομασίες mi-ra-tja, ki-ni-di-ja, a-*64-ja”(= πιθανώς “a-swi-ja”) αναφέρονται σε γυναίκες από τη Μίλητο, την Κνίδα και την Ασία (*AsFia/Asia/). Υποδηλώνεται ότι αυτές οι γυναίκες ήρθαν στην ηπειρωτική Ελλάδα μέσω δουλεμπορίου.

Καταλήγοντας, η Δυτική Ανατολία, καθώς και οι Μυκηναϊκοί οικισμοί στο νοτιοδυτικό κομμάτι της Μικράς Ασίας δεν συνηγορούν απαραίτητα στο ότι η Δυτική Μικρά Ασία είχε εξελληνιστεί από τη Μυκηναϊκή περίοδο. Τα Μυκηναϊκά ευρήματα από τη Σάμο χρονολογούνται τον 13ο αι. π.Χ. Στη Χίο, ένας σημαντικός Μυκηναϊκός οικισμός του 12ου αι. π.Χ. καταστράφηκε στα τέλη της Υστεροελλαδικής III Γ εποχής. Τα τελευταία Μυκηναϊκά ευρήματα από το Ιωνικό μέρος της Μικράς Ασίας χρονολογούνται από την Μέση και Ύστερη περίοδο της Υστεροελλαδικής III Γ.³⁶ Επομένως, η Υστεροελλαδική III Γ (πρώτο μισό του 11ου αι. π.Χ.) μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως terminus post quem για τον ελληνικό αποικισμό της Ιωνίας. Τα Μυκηναϊκά ευρήματα από τις περιοχές της Ιωνίας επιβεβαιώνουν ότι αυτές οι περιοχές ήταν ήδη πολύ οικείες στους Έλληνες, πριν ακόμα αυτοί ξεκινήσουν για να ιδρύσουν αποικίες εκεί.

3.3 Η Αθηναϊκή και η Αττική καταγωγή των Ιώνων

Ορισμένοι ιστορικοί, όπως ο Schachermeyr,³⁷ δέχονται ότι αυτή η εκδοχή αναφέρεται σε ένα ιστορικό γεγονός³⁸ που βασίζεται στο όνομα «φυλαί» και στον εορτασμό των Απατουρίων, τα οποία ήταν κοινή πρακτική και των Αθηναίων και των Ιώνων. Οι σχεδόν παρόμοιες περιγραφές κυρίως του Ηροδότου και του Θουκυδίδη θεωρούνται ως ένα επιπλέον επιχείρημα υπέρ της Αθηναϊκής καταγωγής των Ιώνων.

Ωστόσο, κάποιιο άλλοι ιστορικοί υποστηρίζουν ότι η παραδοχή πως η Αθήνα ήταν η μητρόπολη της Ιωνική Δωδεκάπολης, προερχόταν από παρανοήσεις παλιότερων παραδόσεων, αν όχι επινοήσεις που εξυπηρετήσαν πολιτικά συμφέροντα της Αθήνας. Αντίθετα στα διάφορα επιχειρήματα που χρησιμοποίησαν οι Cassola, Σακελλαρίου, Prinz και Vanschoonwinkel³⁹ υπέρ αυτής της άποψης, ο Schachermeyr⁴⁰ τόνισε πως ο Ιωνικός αποικισμός ξεκίνησε από την Αθήνα, αφού αυτό το γεγονός ήταν γνωστό πριν από την ανάπτυξη της Αττικής ιστοριογραφίας. Επίσης, ο Ηρόδοτος⁴¹ και ο Ελλάνικος,⁴² που παραδέχονταν την αθηναϊκή καταγωγή των Ιώνων, είχαν γεννηθεί στη Μικρά Ασία. Ο Schachermeyr υποστηρίζει ότι αυτοί δεν είχαν κανένα λόγο να εξυπηρετήσουν την πολιτική ιδεολογία της Αθήνας.

Πρόσφατα, οι φιλολογικές παραδόσεις σχετικά με την αθηναϊκή προέλευση της Ιωνικής Μετανάστευσης επιβεβαιώθηκαν από αρχαιομετρικές αναλύσεις πρωτογεωμετρικών ομάδων κεραμικής από το Αρτεμίσιο της Εφέσου.⁴³ Ορισμένα από αυτά τα αγγεία κατηγοριοποιήθηκαν ως εισηγμένη κεραμική από την Αθήνα, ενώ άλλα ήταν ξεκάθαρα τοπικά αντίγραφα των Αττικών πρωτότυπων.

Η εθνική ονομασία «Ιάονες»⁴⁴ και το γεωγραφικό όνομα «Ιαονία»⁴⁵ αποτελούν μια παλιότερη μορφή του Ιωνικού ονόματος το οποίο προέρχεται από τη λέξη «ΙάΦονες». Αυτή η μορφή επιβεβαιώνεται από το εθνικό «i-ja-wo-ne/Iawones/» σε κείμενα της Γραμμικής Β΄ από την Κνωσό (KN B 164.4, 14ος αι. π.Χ.). Το εβραϊκό «jawan», το αιγυπτιακό «jwn(n)» και το περσικό «yauna» προέρχονται, επίσης, από τη λέξη «ΙάΦονες». Αυτές οι λέξεις υιοθετήθηκαν πριν την εξάλειψη του δίγαμμα ή είναι δανεισμένες από μια μη-Ιωνική διάλεκτο. Από την άλλη πλευρά, η προέλευση της λέξης «Ιώνες» από τη λέξη «ΙάΦονες» δεν μπορεί να αποδειχτεί γλωσσολογικά. Ίσως να έχει συσχετιστεί με τον επώνυμο ήρωα «Ιάονα».⁴⁶

3.4 Η προέλευση των Ιώνων από άλλες περιοχές και ο Ιωνικός Αποικισμός μέσω της Αθήνας

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, το τέλος της Μυκηναϊκής περιόδου στην Πελοπόννησο χαρακτηρίστηκε από τη μείωση των οικισμών, που ήταν ακόμα πιο έκδηλη στην Αχαΐα και στη Μεσσηνία.⁴⁷ Αντίθετα, τα δεδομένα αποδεικνύουν μια συνεχή αύξηση των οικισμών στην Αθήνα από το τέλος της Μυκηναϊκής περιόδου (Υστεροελλαδική III Γ και Υπομυκηναϊκή περίοδος) και ύστερα.⁴⁸ Υπό αυτές τις συνθήκες, οι αρχαίες καταγραφές σχετικά με τη Μεσσηνιακή και την Αχαϊκή καταγωγή των Ιώνων ίσως αληθεύουν σε κάποιο βαθμό. Από την άλλη πλευρά, τα αρχαιολογικά ευρήματα της Βοιωτίας και της Θεσσαλίας μέχρι στιγμής δεν είναι αρκετά ώστε να υποστηρίζουν την άποψη ότι η Ιωνική μετανάστευση ίσως να είχε ξεκινήσει από αυτές τις περιοχές.⁴⁹

Όσον αφορά τη Μεσσηνία, η ανακάλυψη ενός Μυκηναϊκού παλατιού στον Επάνω Εγκλιανό και η ταύτισή του ως ru-ro/Πύλος/ από τα πινάκια της Γραμμικής Β', που βρέθηκαν στην περιοχή, επιβεβαιώνει τις αρχαίες παραδόσεις που υποστηρίζουν την άμεση ή έμμεση καταγωγή των Ιώνων από την Πύλο, κυρίως από τη στιγμή που η Μεσσηνία ερήμωσε μετά την καταστροφή του παλατιού στο τέλος του 13ου αι. π.Χ. Υπό αυτές τις συνθήκες, τόσο η παράδοση για την άμεση μετανάστευση των κατοίκων της Πύλου στη Μικρά Ασία,⁵⁰ όσο και η παράδοση για την υποδοχή των προσφύγων από την Πύλο στην Αθήνα και η ακμή της Δυναστείας των Νηλεΐδων από την Πύλο στη βασιλεία της Αθήνας⁵¹ ίσως να αληθεύουν.

4. Επίλογος

Τέλος, πρέπει να επισημανθεί το γεγονός ότι, σήμερα, η έρευνα της Μυκηναϊκής Εποχής και της Πρώιμης Εποχής του Σιδήρου της Ιωνίας σημειώνει μεγάλη πρόοδο. Αναμένεται ότι νέα αρχαιολογικά στοιχεία θα ρίξουν περισσότερο φως στη χρονολόγηση καθώς και στο χαρακτήρα της Ελληνικής κτήσης της Ιωνίας. Οι περισσότερες φιλολογικές πηγές περιγράφουν την Ιωνική μετανάστευση ως το μόνο οργανωμένο εγχείρημα που ξεκίνησε από την Αθήνα. Ωστόσο, όπως τονίζει ο Cook,⁵² η παράδοση αναφέρεται σε ελληνικούς οικισμούς στη Μικρά Ασία πριν από την άφιξη των Ιώνων.⁵³ Επίσης, η σύγχρονη αρχαιολογική έρευνα εστιάζει την προσοχή στα ευρήματα των οικισμών της Δυτικής Μικράς Ασίας από την Εποχή του Χαλκού μέχρι την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου. Αναμφίβολα, η μελλοντική έρευνα για την Ιωνική μετανάστευση πρέπει να λάβει σοβαρά υπόψη της την πρόοδο της αρχαιολογικής σκαπάνης στη Δυτική Ανατολία, καθώς και την πρόοδο της έρευνας όσον αφορά τη χρονολογική εξέλιξη της Υστεροελλαδικής III Γ και της Υπομυκηναϊκής εποχής στο Αιγαίο.

1. Ελλάνικος *FGrH* 4, Fr. 125. Πανσ. VII 2, 1

2. Ηρ. I, 145-147.

3. Βλ. επίσης Ηρ. VII 94 – 95.1.

4. Ηρ. VIII 7.1 - 4.

5. Ηρ. XIV 1 - 4.

6. *FGrH* 3 Fr. 115.

7. Fr. 10 West.

8. Στράβ. XIV 1,4, κατά το Μίμνεμο Fr. 12 = Fr. 9 West.

9. Πανσ. VII 1.1 - 6.

10. FGh 4 Fr. 125.
11. J.N. Cook, "Greek Settlement in the Eastern Aegean and Asia Minor", *CAH II*³ (Cambridge 1975), σελ. 773-804.
12. Μέδων: *Aelianus*, Hist.Var. VIII.5. Μέδωνας και Νηλέας; Παισ. VII 2.1 – 4.
13. Sakellariou, M., *La migration grecque en Ionie* (Αθήνα 1958). Vanschoonwinkel, J., *L'Égée et la Méditerranée orientale à la fin du deuxième millénaire. Temoignages archéologiques et sources écrites* (Louvain-la-Neuve - Providence 1991) σελ. 367-404.
14. Vanschoonwinkel, J., *L'Égée et la Méditerranée orientale à la fin du deuxième millénaire. Temoignages archéologiques et sources écrites* (Louvain-la-Neuve - Providence 1991), σελ. 372-374.
15. Θουκ. I.2.6, 12.4.
16. Στράβ. XIV 1.4 (Fr. 9 West).
17. Sakellariou, M., *La migration grecque en Ionie* (Αθήνα 1958), σελ. 96 κ.ε.
18. Ηρ. I.148.
19. Ομ. *Ιλ.* XX.404 κ.ε.
20. Ομ. *Ιλ.* XX.404 κ.ε.
21. Sakellariou, M., *La migration grecque en Ionie* (Αθήνα 1958), σελ. 307 – 324. Prinz, F., *Gründungsmythen und Sagenchronologie* (= Zetemata Heft 72) (München 1979), σελ. 326 – 330. Vanschoonwinkel, J., *L'Égée et la Méditerranée orientale à la fin du deuxième millénaire. Temoignages archéologiques et sources écrites* (Louvain-la-Neuve - Providence 1991), σελ. 392 - 395.
22. Schmitt, R., *Einführung in die griechischen Dialekte* (Darmstadt 1977) σελ. 96 – 103, 124 - 133.
23. Re, L., "Presenze micenee in Anatolia", στους Marazzi, M., Tusa, S., Vagnetti, L., *Traffici micenei nel Mediterraneo. Problemi storici e documentazione archeologica*. Atti del Convegno di Palermo 11-12 maggio e 3-6 dicembre 1984 (Taranto 1986), σελ. 343-358. Mee, Ch., "Aegean Trade and Settlement in Anatolia in the Second Millenium B.C", *AS* 28 (1978), σελ. 121-156. French, E.B., "Turkey and the East Aegean", στο C. Zerner (επιμ.), *Wace and Blegen. Proceedings of the Conference held at the American School of Classical Studies at Athens, December 2-3, 1989* (Amsterdam 1993), σελ.155-158. Niemeier, B., Niemeier, W.-D., "Milet 1994-1995", *AA* (1997), σελ.189-248. Niemeier, W.-D., "The Mycenaean in Western Anatolia and the Problem of the Origins of the Sea Peoples", στους Gitin, S., Mazar, A., Stern, E. (επιμ.), *Mediterranean Peoples in Transition. Thirteenth to Early Tenth Centuries B.C. In Honor of Professor Trude Dothan* (Jerusalem 1998), σελ.17-65. Mountjoy, P.A., "The East Aegean-West Anatolian interface in the Late Bronze Age", *AS* 48 (1998), σελ. 33-67.
24. Βλ. επίσης, Kerschner, M., "Zum Kult im früheisenzeitlichen Ephesos. Interpretation eines protogeometrischen Fundkomplexes aus dem Artemisheiligtum", στους Schmaltz, B. – Söldner, M. (επιμ.) *Griechische Keramik im kulturellen Kontext. Akten des Internationalen Vasensymposiums in Kiel vom 24. bis 28. 9. 2001. Kiel* (Münster 2003), 449-456.
25. Cassola, F. , *La Ionia nel mondo miceneo* (Napoli 1957). Sakellariou, M., *La migration grecque en Ionie* (Athènes 1958). Vanschoonwinkel, J., *L'Égée et la Méditerranée orientale à la fin du deuxième millénaire. Temoignages archéologiques et sources écrites* (Louvain-la-Neuve – Providence 1991), σελ. 367-404.
26. Mountjoy, P.A. , "The East Aegean-West Anatolian interface in the Late Bronze Age", *AS* 48 (1998), σελ. 36- για ορισμένα Μυκηναϊκά όστρακα που βρέθηκαν στα δυτικά τείχη του Ayasuluk, βλέπε Büyükkolancı, M., "Excavations on Ayasuluk Hill in Selçuk/Turkey. A Contribution to the Early History of Ephesos", στον F. Krinzing (επιμ.) *Die Ägäis und das westliche Mittelmeer. Beziehungen und Wechselwirkungen 8. – 5. Jh. v. Chr. Akten des Symposiums Wien 1999* (Wien 2000), σελ. 39-43.
27. Vanschoonwinkel, J., *L'Égée et la Méditerranée orientale à la fin du deuxième millénaire. Temoignages archéologiques et sources écrites* (Louvain-la-Neuve - Providence 1991), σελ. 168.

28. Bammer, A., Muss, U., *Das Artemision von Ephesos. Suppl. zu Antike Welt.* (Mainz 1996), σελ. 27 κ.ε., πιν. 23 κ.ε.
29. Παράτιθεται από Muss, U., “Vom Mythos zur Archäologie eines Heiligtums: Ein bronzeitlicher Kopf aus dem Artemision”, στο U. Muss (επιμ.) *Der Kosmos der Artemis von Ephesos* (Wien 2001), σελ. 158 υποσ. 55.
30. Kerschner, M., “Zum Kult im früheisenzeitlichen Ephesos. Interpretation eines protogeometrischen Fundkomplexes aus dem Artemisheiligtum”, στους B. Schmaltz – M. Söldner (επιμ.) *Griechische Keramik im kulturellen Kontext. Akten des Internationalen Vasen-Symposiums in Kiel vom 24. bis 28. 9. 2001. Kiel* (Münster 2003) 449-456.
31. Heinhold-Krahmer, S., Arzawa. *Untersuchungen zu seiner Geschichte nach den hethitischen Quellen* (Heidelberg 1977).
32. Gurney, O.R. , “Hittite Geography: Thirty Years On”, στους H. Otten, E. Akurgal, H. Ertem, S. Aygül (επιμ.) *Hittite and Other Anatolian and Near Eastern Studies in Honour of Sedat Alp* (Ankara 1992), σελ. 217-221· Bryce, T., *The Kingdom of the Hittites* (Oxford 1998), χάρτης 3· Hawkins, J.D., “Tarkasnawa King of Mira: Tarkondemos’, Bogazköy sealings and Karabel”, *AS* 48 (1998), σελ. 1-31.
33. Niemeier, B., Niemeier, W.-D., “Milet 1994-1995”, *AA* (1997), σελ. 189-248. Niemeier, W.-D., “The Mycenaeans in Western Anatolia and the Problem of the Origins of the Sea Peoples”, στους Gitin, S., Mazar, A., Stern, E. (επιμ.), *Mediterranean Peoples in Transition. Thirteenth to Early Tenth Centuries B.C. In Honor of Professor Trude Dothan* (Jerusalem 1998), σελ. 17-65.
34. Heinhold-Krahmer, S., Arzawa. *Untersuchungen zu seiner Geschichte nach den hethitischen Quellen.* (Heidelberg 1977).
35. Niemeier, B., Niemeier, W.-D., “Milet 1994-1995”, *AA* (1997), σελ. 189-248. W.-D., Niemeier, “The Mycenaeans in Western Anatolia and the Problem of the Origins of the Sea Peoples”, στους Gitin, S., Mazar, A., Stern, E. (επιμ.), *Mediterranean Peoples in Transition. Thirteenth to Early Tenth Centuries B.C. In Honor of Professor Trude Dothan* (Jerusalem 1998) σελ. 17-65.
36. Meriç, R. – Mountjoy, P.A., “Three vases from Ionia”, *IstMitt* 51 (2001), 137-141.
37. Schachermeyr, F., *Die griechische Rückerinnerung im Lichte neuer Forschungen* (Wien 1983), σελ. 296-320.
38. Συνοπτικά βλέπε F. Prinz, *Gründungsmythen und Sagenchronologie* (Zetemata Heft 72) (München 1979), σελ. 336.
39. Cassola, F., *La Ionia nel mondo miceneo* (Napoli 1957). Sakellariou, M., *La migration grecque en Ionie* (Athenes 1958). Prinz, F., *Gründungsmythen und Sagenchronologie* (Zetemata Heft 72) (München 1979), σελ. 314-376. Vanschoonwinkel, J., *L'Égée et la Méditerranée orientale à la fin du deuxième millénaire. Temoignages archéologiques et sources écrites* (Louvain-la-Neuve - Providence 1991) σελ. 367-404.
40. Schachermeyr, F., *Die griechische Rückerinnerung im Lichte neuer Forschungen* (Wien 1983), σελ. 299.
41. Hp. V 97.2
42. *FGrH* 4 Fr 48f.
43. Kerschner, M., “Zum Kult im früheisenzeitlichen Ephesos. Interpretation eines protogeometrischen Fundkomplexes aus dem Artemisheiligtum”, στους B. Schmaltz – M. Söldner (επιμ.) *Griechische Keramik im kulturellen Kontext. Akten des Internationalen Vasen-Symposiums in Kiel vom 24. bis 28. 9. 2001. Kiel* (Münster 2003) 449-456, με βιβλ.
44. Όμ. *Ιλ.* 13.685.
45. Σόλων Fr. 4 D.
46. Chadwick, J., “The Ionian name, στο K.H. Kinzl (επιμ.), *Greece and the Mediterranean in Ancient History and Prehistory. Studies Presented to Fritz Schachermeyr* (Berlin -New York 1977), σελ. 106-109.

47. Vanschoonwinkel, J., *L'Égée et la Méditerranée orientale à la fin du deuxième millénaire. Temoignages archéologiques et sources écrites* (Louvain-la-Neuve - Providence 1991), Χάρτης 3.
48. Pantelidou, M., *Αι προϊστορικοί Αθήναι* (Αθήνα 1975). Vanschoonwinkel, J., *L'Égée et la Méditerranée orientale à la fin du deuxième millénaire. Temoignages archéologiques et sources écrites* (Louvain-la-Neuve - Providence 1991). Welwei, K.-W., Athen. *Vom neolithischen Siedlungsplatz zur archaischen Großpolis* (Darmstadt 1992), σελ. 60-75.
49. M. Sakellariou, *La migration grecque en Ionie* (Athen 1958) and - with caution - F. Schachermeyr, *Die griechische Rückerinnerung im Lichte neuer Forschungen* (Wien 1983), σελ. 301.
50. Μίμν. Fr. 9 West.
51. Ελλάντικος *FGrH* 4 Fr. 125.
52. Cook, J.N., "Greek Settlement in the Eastern Aegean and Asia Minor", *CAH II*³ (Cambridge 1975) σελ. 773-804.
53. Βλ. Πάυσ. VII 3.1 (Θηβαίοι στην Κολοφώνα)- VII 3.3 (Ορχομένιοι στην Τέω).

Bibliography :

	Prinz F. , <i>Gründungsmythen und Sagenchronologie</i> , München 1979, Zetemata. Heft 72
	Vanschoonwinkel J. , <i>L'Égée et la Méditerranée Orientale à la fin du IIe millénaire Temoignages archéologiques et sources écrites</i> , Louvain – La-Neuve 1991
	Bammer A., Muss U. , <i>Das Artemision von Ephesos</i> , Mainz am Rhein 1996
	Müller-Wiener W. , <i>Milet 1899-1980 Ergebnisse, Probleme und Perspektiven einer Ausgrabung. Kolloquium, Frankfurt a.M. 1980</i> , Tübingen 1986, IstMitt Beiheft 31
	Mountjoy P. A. , "The East Aegean – West Anatolian Interface in the Late Bronze Age: Mycenaeans and the Kingdom of Ahhiyawa", <i>AS</i> , 48, 1998, 33-67
	Bryce T. , <i>The Kingdom of the Hittites</i> , Oxford 1998
	Büyükkolancı M. , "Excavations on Ayasuluk Hill in Selçuk/Turkey. A Contribution to the Early History of Ephesos.", F. Krinzing (ed.), <i>Die Ägäis und das westliche Mittelmeer. Beziehungen und Wechselwirkungen 8. – 5. Jh. v. Chr. Akten des Symposiums Wien 1999</i> , Wien 2000, 39-43
	Cassola F. , <i>La Ionia nel mondo miceneo</i> , Napoli 1957
	Chadwick J. , "The Ionian name", K.H. Kinzl (ed.), <i>Greece and the Mediterranean in Ancient History and Prehistory. Studies Presented to Fritz Schachermeyr</i> , Berlin -New York 1977, 106-109
	Cook J.M. , "Greek Settlements in the Eastern Aegean and Asia Minor.", I.E.S. Edwards, C.J. Gadd, N.G. Hammond, E.Sollberger (eds.), <i>CAH II: The Middle East and the Aegean Region, c.1380 BC-1000 BC</i> , 3, Cambridge 1975, 773-804
	French E.B. , "Turkey and the East Aegean", C.,Zerner (ed), <i>Wace and Blegen. Proceedings of the</i>

	<i>Conference held at the American School of Classical Studies at Athens, December 2-3, 1989, Amsterdam 1993, 155-158</i>
	Gurney O.R. , "Hittite Geography: Thirty Years On.", H. Otten, E. Akurgal, H. Ertem, S. Aygül (eds.), <i>Hittite and Other Anatolian and Near Eastern Studies in Honour of Sedat Alp</i> , Ankara 1992, 213-221
	Hawkins J.D. , "Tarkasnawa King of Mira: "Tarkondemos", Bogazköy sealings and Karabel", <i>AS</i> , 48, 1998, 1-31
	Heinhold-Krahmer S. , <i>Arzawa. Untersuchungen zu seiner Geschichte nach den hethitischen Quellen.</i> , Heidelberg 1977
	Heinhold-Krahmer S. , "Milawa(n)da", D.O. Edzard (ed.), <i>Reallexikon der Assyriologie und Vorderasiatischen Archäologie</i> 8, Berlin-New York 1994, 188-189
	Kerschner M. , "Zum Kult im früheisenzeitlichen Ephesos. Interpretation eines protogeometrischen Fundkomplexes aus dem Artemisheiligtum.", B. Schmaltz, M. Söldner (eds.), <i>Griechische Keramik im kulturellen Kontext. Akten des Internationalen Vasen-Symposiums in Kiel vom 24. bis 28. 9. 2001</i> , Münster 2003, 449-456
	Mee C.H. , "Aegean Trade and Settlement in Anatolia in the Second Millenium B.C.", <i>AS</i> , 28, 1978, 121-156
	Meriç R., Mountjoy P.A. , "Three vases from Ionia", <i>IstMitt</i> , 51, 2001, 137-141
	Muss U. , "Vom Mythos zur Archäologie eines Heiligtums: Ein bronzezeitlicher Kopf aus dem Artemision", U. Muss (ed.), <i>Der Kosmos der Artemis von Ephesos</i> , Wien 2001, 153-168
	Niemeier W.D. , "The Mycenaeans in Western Anatolia and the Problem of the Origins of the Sea Peoples", S. Gitin, A. Mazar, E. Stern (eds.), <i>Mediterranean Peoples in Transition. Thirteenth to Early Tenth Centuries B.C. In Honor of Professor Trude Dothan</i> , Jerusalem 1998, 17-65
	Niemeier W.D., Niemeier B. , "Milet 1994-1995", <i>AA</i> , 1997, 189-248
	Re L. , "Presenze micenee in Anatolia", M. Marazzi, S. Tusa, L. Vagnetti (eds.), <i>Traffici micenei nel Mediterraneo. Problemi storici e documentazione archeologica. Atti del Convegno di Palermo 11-12 maggio e 3-6 dicembre 1984</i> , Taranto 1986, 343-358
	Sakellariou M. B. , <i>La migration grécque en Ionie</i> , Athènes 1958
	Schachermeyr F. , <i>Die Ägäische Frühzeit IV: Griechenland im Zeit im Zeitalter der Wanderungen vom Ende der mykenischen Ära bis auf die Dorier</i> , Wien 1980
	Schmitt R. , <i>Einführung in die griechischen Dialekte</i> , Darmstadt 1977
	Schachermeyr F. , "Die Ionische Wanderung.", F. Schachermeyr (ed.), <i>Die griechische Rückerinnerung im Lichte neuer Forschungen</i> , Wien 1983, 296-320
	Welwei K.W. , <i>Athen. Vom neolithischen Siedlungsplatz zur archaischen Großpolis.</i> , Darmstadt 1992

Webliography :

Colonization of Ionia
<http://homepage.mac.com/cparada/GML/Ionia.html>

The History of Herodotus

<http://classics.mit.edu/Herodotus/history.1.i.html>

Sources

Πανσανίας, *Ελλάδος Περιήγησις*, VII 1.1-6, 2.1, 3.1, 3.3

Στράβων, *Γεωγραφικά*, 14.1.4

Ηρόδοτος, *Ιστορίαι*, 1. 145-148, 7. 94-95.1, 7.1-4, 14.1-4, 5.97.2

Όμηρος, *Ιλιάδα*, XIII, 685, XX, 404

Θουκυδίδης, *Ιστορία του Πελοποννησιακού Πολέμου*, 1.2.6, 1.12.4.